

16.

Harry Potter a výchova dětí

Před několika lety mezi křesťanskými vychovateli vzplanula bitva ohledně vlivu knížek a později filmů o Harry Potterovi. Jedná se o nesmírně populární dílo britské spisovatelky J. K. Rowlingové. Předmětem sporu bylo použití kouzel v ději o čarodějnickém uční Harry Potterovi a jeho přátelích. Někteří H. Pottera vítají a jiní periodicky varují před škodlivým vlivem magické říše kouzel na dětskou duši. Někteří evangelikální křesťané považují Harry Pottera za příběh, který otvírá lidskou duši pro příběh Ježíšův a jiní v něm vidí pouze negativní a dětem škodící materiál. V zahraničí (zvláště Velká Británie a USA) se celou otázkou zabývali nejen rodiče dětí, ale také křesťanští vychovatelé a odborníci. Ze široké diskuse vyjímáme několik bodů vedoucích k zamyšlení.

1. Harry Potter není jedinou knížkou či filmem, který používá svět kouzel a nadpřirozených bytostí k tlumočení určitého příběhu. Je třeba jmenovat v křesťanských kruzích známá díla C. S. Lewise (Narnie) a J. R. R. Tolkiena (Pán prstenů). Kromě toho je zde dlouhá tradice dětských pohádek, které používají svět kouzel téměř v každém příběhu (u nás např. B. Němcová, K. J. Erben aj.) Zdá se, že není zcela spravedlivé, abychom své odmítání zaměřili pouze na Harry Pottera a akceptovali kouzelnický svět jiných příběhů.
2. Řada pohledů na celou problematiku se shoduje v tom, že je třeba rozlišovat zda se jedná o magii v pohádkové fantazii a magii ve skutečném životě. Je zajímavé, že nejsou zaznamenány příklady, že by Harry Potter či Lewisova Narnie vedly děti k praktikování magie. Potvrdilo se, že na děti a mládež mají škodlivý vliv filmy, kde lidé praktikují magii ve svých každodenních situacích (horoskopy, věštění, vyvolávání duchů apod.).
3. Jak se má křesťanský rodič dnes zachovat? Má zcela ignorovat magický svět kouzel a snažit se od něj děti separovat? Není lepší učit děti, aby dovedly posuzovat na základě Bible vše, co přichází prostřednictvím populární kultury? Řada rodičů doporučuje číst a sledovat Harry Pottera s dětmi a hovořit s nimi o ději a o tom, jak na ně příběh působí. Dospělí by měli pomoci dětem zasadit tyto příběhy do širšího kontextu. Někteří křesťanští rodiče zmiňují kladný vliv Harry Pottera, který např. neposlechl svého učitele, aby v danou chvíli sledoval vyšší princip pomoci slabší osobě proti surovci a násilníku. Harry v tu chvíli riskoval bolest a problémy. Z takovýchto situací je možné stavět mosty ke světu Bible a ukázat např. na Ježíšovy učedníky, kteří o Sabatu vymílali klasy a jedli zrna. Ježíš se jich proti tvrdé kritice farizejů zastal vyšším principem.
4. V knihách o Harry Potterovi nejsou rozvíjeny příběhy, ve kterých by docházelo k vyzvání a vyvolávání duchů. Používá se tam magie zaklínací a tu nalezneme v Narnii a mnohých dalších příbězích také.
5. Bible se jasně staví proti používání okultismu, věštění – hádání budoucnosti a spiritismu. Dnes žijeme v kultuře, která je zamořena obnovou pohanských praktik a okultismu. Na druhou stranu nemůžeme vynechat způsoby interpretace pravdy v biblických příbězích. Na stránkách Bible jsou mnohokrát použity příběhy popisující nadpřirozené síly (např. knihy jako jsou Daniel či Zjevení sv. Jana). Bibličtí autoři

neváhají použít některé látky mytického charakteru, aby jimi byl dokreslen meta-narativní příběh Bible a evangelia.

6. V anglické literatuře (podobně jako v české – viz Golem a další příběhy) je rozvinuta alchymistická tradice a představitivost, která mnoha spisovatelům umožnila spojit se s místem v našem srdci, které je uzpůsobeno reagovat na velký příběh a daná zaslíbení života v Kristu. Zajímavý je také výčet mytických zvířat, které v Harry Potterovi vystupují (gryf – lev s hlavou orla, jednorožec, fénix, jelen, kentaur, pegas, červený lev aj.). Také tam někteří účastníci potterovské diskuse nacházejí symbolické náznaky a souvislosti s meta-příběhem Kristovým, což může nadsazené a svým způsobem přehnané. Vzpomeňme ale např. na křesťanskou literaturu a pozdější heraldiku. Lev byl symbolem Krista od 1. století a evangelista Jan nepotřebuje vysvětlovat, kdo to je lev z Judy: „*Neplač. Hle, zvítězil lev z pokolení Judova, potomek Davidův; on otevře tu knihu sedmkrát zapečetěnou.*“ (Zj 5,5).
7. V křesťanském nakladatelství Tyndale House vyšla kniha Johna Grangera „Hledání Boha v Harry Potterovi“. Tento autor vděčně přijímá příběhy, které jsou bohaté na symboliku, a které tím vlastně podporují křesťanský světový názor. Rozdíl mezi ateistickým a náboženským postojem je v tom, že sekulární člověk nevěří v nic, co nemůže být vnímáno a měřeno. Křesťané chápou svět jako jistý náznak Stvořitelovy velikosti, která se zaměřuje na lidské životy. Symbolická literatura vyžaduje a kladně přijímá perspektivu jiného světa, která magickým způsobem podkopává ateistický a materialistický pohled naší doby. Lev v africké savaně je jiným lvem než Aslan v Narnii. Jeden působí prostřednictvím našeho smyslu vidění a druhý skrze představitivost. Skutečný lev, ale také mytický Aslan, působí královským dojmem a dotknou se lidských emocí.
8. V době postmoderny ožívá lidské vnímání prostřednictvím světa symbolů a imaginace. Zkušenost naší představitivosti nás otvírá nadpřirozenému světu. Příběhy Harry Pottera zpravidla končí triumfem lásky nad smrtí, a to v přítomnosti některých Kristovských symbolů, a působí zvláštní resonanci v lidských srdcích. O této resonanci svědčí velká popularita zmíněných příběhů. John Granger se ve své knize domnívá, že zmíněná symbolika nás otevírá pro skutečný meta-narativní příběh evangelia o spasení. Podle jeho pohledu tak bylo něco z evangelia v tichosti propašováno do srdcí a myslí čtenářů.
9. Dětská mysl je nepochybně velmi vnímavá a je třeba věnovat pozornost všemu, co do ní přichází. Negativních vlivů se ale nikdy zcela nedokážeme vyvarovat. Kladně je třeba hodnotit všechny snahy, abychom dětem stáli po boku v jejich poznávání a pomohli rozšířit kontext jejich chápání nejrůznějších příběhů. V případě Harry Pottera se zdá, že obavy některých vychovatelů jsou větší než odpovídající nebezpečí. Je třeba se vážně zabývat kulturou, ve které žijeme, a také netradičními způsoby interpretace života. Žijeme v době zvýšeného zájmu o nadpřirozené jevy a symboliku a naše interpretace pravdy má současnou situaci reflektovat.

Vyjádření Studijního odboru Rady Církve bratrské, květen 2006